

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 14 czerwca 2016 roku Sąd Rejonowy w Kutnie:

1. uzupełnił prawomocne postanowienie wydane przez Sąd Rejonowy w Kutnie w dniu 27 stycznia 2011 roku w sprawie I Ns 462/10 w ten sposób, że stwierdził, iż wchodzące w skład spadku po W. K. (1) córce S. i M. zmarłej dnia 20 września 1973 roku w W. ostatnio stale zamieszkałej w W. gospodarstwo rolne na podstawie ustawy nabył syn H. K. – syn J. i W. w całości,
2. oddalił wniosek o uzupełnienie postanowienia wydanego w sprawie I Ns 303/11,
3. pozostawił wnioskodawcę i uczestników postępowania przy poniesionych kosztach postępowania.

Powyższe orzeczenie Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

W. K. (1) córka S. i M. zmarła dnia 20 września 1973 r. w W., przed śmiercią mieszkała w W.. W. K. (1) zmarła jako wdowa, ze spadkobierców ustawowych pozostawiła po sobie dzieci: H. F. (ur. (...)), K. K. (ur. (...)), H. K. (ur. (...)) i J. G. (ur. 1940). Innych dzieci, ani przysposobionych, ani przed czy pozamałżeńskich, nie miała. Nikt ze spadkobierców nie odrzucił spadku, nie zrzekł się dziedziczenia, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. W. K. (1) nie sporządziła testamentu. W. K. (1) razem z mężem posiadali gospodarstwo rolne o powierzchni ponad 2 ha. Ich syn H. K. był kawalerem, mieszkał razem z rodzicami, cały czas pracował w ich gospodarstwie rolnym, pracował też w Zakładach (...) w Ż.. Pozostałe dzieci W. K. (1) w chwili jej śmierci nie pracowały w jakimkolwiek gospodarstwie rolnym, nie posiadały gospodarstwa rolnego, nie miały wykształcenia rolniczego. H. F. opuściła dom rodzinny po II wojnie światowej, zamieszkała w D., K. K. od 1967 roku mieszkał w K., J. G. w 1963 roku wyszła za mąż, od 1972 roku mieszkała w K..

K. K. syn J. i W. zmarł dnia 2 maja 1996 r. w K., przed śmiercią mieszkał w K.. K. K. zmarł jako osoba rozwiedziona, ze spadkobierców ustawowych pozostawił po sobie dzieci: J. F. (1) (ur. (...)) i W. K. (2) (ur. (...)). Innych dzieci, ani przysposobionych, ani przed czy pozamałżeńskich, nie miał. Nikt ze spadkobierców nie odrzucił spadku, nie zrzekł się dziedziczenia, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. K. K. nie sporządził testamentu. K. K. nie był właścicielem ani posiadaczem gospodarstwa rolnego.

Postanowieniem z dnia 27 stycznia 2011 r. wydanym w sprawie I Ns 462/10 z wniosku J. B. (1) z udziałem H. F., J. F. (1), W. K. (2), A. G. i R. G. Sąd Rejonowy w Kutnie stwierdził, że spadek po W. K. (1) córce S. i M. zmarłej dnia 20 września 1973 roku w W. ostatnio stale zamieszkałej w W. na podstawie ustawy nabyły dzieci: H. F., K. K., H. K. i J. G. po 1/4 części każde z nich.

Postanowieniem z dnia 31 sierpnia 2011 r. wydanym w sprawie I Ns 303/11 z wniosku W. K. (2) z udziałem J. F. (1) Sąd Rejonowy w Kutnie stwierdził, że spadek po K. K. synu J. zmarłym dnia 2 maja 1996 roku w K. ostatnio stale zamieszkałym w K. na podstawie ustawy nabyły dzieci: J. F. (2) z domu K. i W. K. (2) po 1/2 części każde z nich.

Postanowieniem z dnia 5 października 2011 r. wydanym w sprawie I Ns 323/11 z wniosku J. B. (1) z udziałem H. F., J. F. (1), W. K. (2) i R. G. Sąd Rejonowy w Kutnie stwierdził, że spadek po H. K. synu J. i W. zmarłym dnia 5 października 2010 roku w P. ostatnio stale zamieszkałym w W. na podstawie ustawy nabyli: jego siostra H. F. w 4/12 części, jego bratankowie W. K. (2) i J. F. (2) z domu K. po 2/12 części każde z nich oraz jego siostrzeńcy J. B. (2) z domu G. i R. G. po 2/12 części każde z nich.

Postanowieniem z dnia 2 lutego 2015 r. wydanym w sprawie I Ns 602/14 z wniosku W. K. (2) z udziałem J. B. (1), J. F. (1) i R. G. Sąd Rejonowy w Kutnie stwierdził, że spadek po J. K., synu J. i E., zmarłym w dniu 01 stycznia 1947 r. w W., ostatnio stale zamieszkałym w W., na podstawie ustawy nabyli: żona W. K. (3) w 1/4 części oraz dzieci H. F., K. K.,

H. K. i J. G. po 3/16 części każde z nich, z dobrodziejstwem inwentarza, wraz z wchodzącym w skład spadku udziałem w gospodarstwie rolnym, położonym aktualnie w Ż., a poprzednio w W., w tych samych udziałach.

J. F. (2) z domu K. zmarła dnia 7 października 2001 r., ze spadkobierców ustawowych pozostawiła po sobie męża A. G. oraz dzieci: J. B. (2) z domu G. (ur. (...)) i R. G. (ur. (...)), było po niej przeprowadzone postępowanie spadkowe, spadek na podstawie testamentu nabył syn R. G. w całości.

H. F. zmarła dnia 3 marca 2013 r., nie miała dzieci, na podstawie prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Drawsku Pomorskim wydanego dnia 10 września 2013 r. w sprawie I Ns 174/13 spadek po H. F. na podstawie ustawy nabyli bratanica J. F. (1), bratanek W. K. (2), siostrzenica J. B. (1) i siostrzeniec R. G. po 1/4 części każde z nich.

Zgodnie z przepisem art. 670 § 2 k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 24 sierpnia 2007 roku o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 181, poz. 1287) w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku Sąd bada także z urzędu, czy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne oraz którzy spośród spadkobierców powołanych z ustawy do spadku odpowiadają warunkom przewidzianym do dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Ze wskazanych powyżej dokumentów znajdujących się w załączonych aktach wynika, że w skład spadku po W. K. (1) wchodzi również gospodarstwo rolne. Natomiast K. K., jak wynika z przesłuchania wnioskodawcy oraz dołączonego do wniosku zawiadomienia wydanego dnia 9.06.2014 r. przez Starostwo Powiatowe w K., na datę jego zgonu nie był właścicielem ani posiadaczem gospodarstwa rolnego. Przepisy art. 1059 k.c. i następne od dnia 1.10.1990 r. znajdowały zastosowanie do dziedziczenia z ustawy gospodarstw rolnych obejmujących grunty rolne o powierzchni przekraczającej 1 ha (art. 1058 k.c.). Jednakże z prawomocnego postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Kutnie w dniu 2 lutego 2015 r. w sprawie I Ns 602/14 wynika, że K. K. nabył spadek po swoim ojcu w 3/16 części wraz z wchodzącym w skład spadku udziałem w gospodarstwie rolnym, położonym aktualnie w Ż., a poprzednio w W., w tym samym udziale.

W tym zakresie przy ocenie materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie uwadze Sądu umknęła okoliczność wynikająca ze wskazanego postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Kutnie w dniu 2 lutego 2015 r. w sprawie I Ns 602/14. Odnośnie faktu nieposiadania gospodarstwa rolnego przez K. K. w chwili jego zgonu Sąd dał wiarę przesłuchaniu wnioskodawcy, mimo iż przesłuchanie wnioskodawcy w tej części pozostaje w sprzeczności ze wskazanym orzeczeniem, z którego wynika, że K. K. na skutek dziedziczenia nabył udział w gospodarstwie rolnym.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, że przedmiotowy wniosek zasługiwał na uwzględnienie w zakresie uzupełnienia postanowienia wydanego w sprawie I Ns 462/10. Ustawą z dnia 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 181, poz. 1287) z przepisu art. 677 k.p.c. wyeliminowano § 2 i 3, co było skutkiem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r., P 4/99, OTK 2001, nr 1, poz. 5, jednakże zgodnie z art. 6 ust. 1 przywołanej ustawy - do spadków otwartych przed 14 lutego 2001 roku - ma zastosowanie przepis art. 677 k.p.c. w dotychczasowym brzmieniu. W wypadku więc, gdy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne podlegające dziedziczeniu z ustawy, a spadek – jak w rozpoznawanej sprawie – został otwarty przed dniem 14 lutego 2001 roku - w treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku należy wymienić osobno spadkobierców dziedziczących to gospodarstwo zgodnie z art. 1059 k.c. oraz ich udziały. W takim wypadku, postanowienie powinno składać się z dwóch rozstrzygnięć – dotyczącego masy spadkowej jako całości i masy majątkowej stanowiącej gospodarstwo rolne, przy czym nie można orzec o dziedziczeniu gospodarstwa rolnego bez równoczesnego, ewentualnie, jak w rozpoznawanej sprawie, wcześniejszego orzeczenia o dziedziczeniu spadku w ogólności. W razie uprawomocnienia się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku bez wskazania porządku dziedziczenia gospodarstwa rolnego, zachodzi potrzeba wydania odrębnego postanowienia uzupełniającego stwierdzony porządek dziedziczenia o dziedziczenie wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego. Taka sytuacja zachodzi odnośnie prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po W. K. (1) zmarłej dnia 20 września 1973 r., gdyż postanowienie wydane przez Sąd Rejonowy w Kutnie w sprawie I Ns 462/10 nie zawiera rozstrzygnięcia o dziedziczeniu wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego.

Z uwagi na fakt, iż W. K. (1) nie sporządziła testamentu, do nabycia spadku w zakresie dziedziczenia wchodzącego w skład spadku po niej gospodarstwa rolnego znajdują zastosowanie szczególne przepisy dotyczące warunków dziedziczenia ustawowego gospodarstw rolnych obowiązujące w chwili otwarcia spadku. W latach 1963 – 2001 dziedziczenie gospodarstw rolnych z ustawy podlegało bowiem zasadom szczególnym, gospodarstwo rolne w odniesieniu do spadków otwartych przed dniem 14 lutego 2001 r. stanowiło odrębną część spadku, której losy mogły być inne niż pozostałego majątku spadkowego (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r., P 4/99, OTK 2001/1/5).

Zgodnie z przepisami szczególnymi o dziedziczeniu gospodarstw rolnych obowiązującymi w chwili śmierci W. K. (1) (art. 1058 k.c. i następne Tytułu X księgi czwartej kodeksu cywilnego), należące do spadku gospodarstwo rolne na podstawie ustawy dziedziczyli tylko ci spadkobiercy, którzy w chwili otwarcia spadku odpowiadali choćby jednemu z następujących warunków:

- 1) bezpośrednio przed otwarciem spadku pracowali w tym gospodarstwie,
- 2) w chwili otwarcia spadku są członkami rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub pracują w gospodarstwie rolnym takiej spółdzielni,
- 3) w chwili otwarcia spadku bądź prowadzą inne indywidualne gospodarstwo rolne, bądź też pracują w gospodarstwie rolnym swoich rodziców, małżonka lub jego rodziców,
- 4) w chwili otwarcia spadku bądź są małoletnie, bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół,
- 5) w chwili otwarcia spadku są trwale niezdolni do pracy [zgodnie z przepisem § 14 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia współwłasności takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych (Dz. U. z 1972 r., Nr 31, poz. 215 z późn. zm.) współwłaściciele nieruchomości rolnej uważa się za trwale niezdolnych do pracy, jeżeli: osiągnęli wiek - kobiety 60 lat, a mężczyźni 65 lat, i nie wykonują stałej pracy, która stanowiłaby dla nich główne źródło utrzymania, lub zostali zaliczeni do I lub II grupy inwalidów w trybie i na zasadach określonych w przepisach o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin].

Warunki do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po W. K. (1) na chwilę otwarcia spadku spełniał jedynie jej syn H. K., który bezpośrednio przed otwarciem spadku pracował w spadkowym gospodarstwie rolnym. Pozostałe dzieci W. K. (1) nie spełniały wskazanych powyżej warunków uprawniających do dziedziczenia spadku w zakresie gospodarstwa rolnego, w szczególności takich warunków nie spełniał syn spadkodawczyni K. K., który od 1967 roku mieszkał w K., w chwili otwarcia spadku nie pracował w gospodarstwie rolnym.

Zgodnie z przepisem art. 1060 § 2 k.c. w granicach określonych w art. 931 § 2 wnuki spadkodawcy, które bezpośrednio przed otwarciem spadku pracowały w należącym do spadku gospodarstwie rolnym i dla których ta praca stanowiła główne źródło utrzymania, dziedziczą gospodarstwo także w wypadku, gdy ich ojciec lub matka nie mogą gospodarstwa dziedziczyć dla braku warunków przewidzianych w art. 1059 k.c. Żadne z wnuków spadkodawczyni nie spełniało wskazanych warunków do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po W. K. (1), w chwili zgonu W. K. (1) jej wnuki były osobami małoletnimi, zatem dzieci J. G. i K. K. nie spełniały warunków do dziedziczenia gospodarstwa rolnego w wypadku, gdy ich matka/ojciec nie mogła/mógł gospodarstwa dziedziczyć dla braku warunków przewidzianych w art. 1059 k.c.

W konsekwencji prawomocne postanowienie wydane przez Sąd Rejonowy w Kutnie w dniu 27 stycznia 2011 roku w sprawie I Ns 462/10 w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po W. K. (1) podlegało uzupełnieniu o stwierdzenie dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego. Wchodzące w skład spadku po W. K. (1) gospodarstwo rolne nabył w całości syn H. K. – syn J. i W., z pominięciem pozostałych spadkobierców ustawowych,

gdyż spadkobiercy ci nie spełniali wskazanych szczególnych warunków do dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego.

Z tych względów w oparciu o przywołane przepisy Sąd w punkcie 1. sentencji orzeczenia dokonał uzupełnienia postanowienia wydanego w sprawie I Ns 462/10 o stwierdzenie dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego.

Z przesłuchania wnioskodawcy oraz dołączonego do wniosku zawiadomienia wydanego dnia 9.06.2014 r. przez Starostwo Powiatowe w K. wynika, że K. K. nie był właścicielem ani posiadaczem gospodarstwa rolnego, nie był również powołany do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po swojej matce W. K. (1). W konsekwencji przywołany przepis art. 677 § 3 k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 24 sierpnia 2007 roku o zmianie ustawy – Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 181, poz. 1287) nie mógł mieć zastosowania, nie zachodziła potrzeba uzupełnienia prawomocnego postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Kutnie w dniu 31 sierpnia 2011 roku w sprawie I Ns 303/11 o stwierdzenie dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego.

Z tych względów w oparciu o przywołane przepisy wniosek o uzupełnienie postanowienia wydanego w sprawie I Ns 303/11 podlegał oddaleniu.

W tym zakresie przy ocenie materiału dowodowego uwadze Sądu umknęła okoliczność wynikająca z prawomocnego postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Kutnie w dniu 2 lutego 2015 r. w sprawie I Ns 602/14, zgodnie z którym K. K. nabył spadek po swoim ojcu w 3/16 części wraz z wchodzącym w skład spadku udziałem w gospodarstwie rolnym, położonym aktualnie w Ż., a poprzednio w W., w tym samym udziale. W konsekwencji dopiero po wydaniu tego postanowienia zaszła potrzeba uzupełnienia postanowienia wydanego w sprawie I Ns 303/11 o stwierdzeniu nabycia spadku po K. K. o wskazanie porządku dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Wobec ustalenia przez Sąd wyłącznie w oparciu o przesłuchanie wnioskodawcy, że K. K. na chwilę otwarcia spadku nie był właścicielem ani posiadaczem gospodarstwa rolnego, brakiem powołania K. K. do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po swojej matce W. K. (1) i w konsekwencji oddalenia wniosku o uzupełnienie postanowienia wydanego w sprawie I Ns 303/11, niewątpliwie zachodzi konieczność rozważenia zaskarżenia wydanego rozstrzygnięcia oddalającego wniosek o uzupełnienie postanowienia wydanego w sprawie I Ns 303/11 w drodze apelacji; na tę chwilę jest to jedyny możliwy środek do uchylenia lub zmiany wadliwego rozstrzygnięcia w tym zakresie, gdyż Sąd, który wydał orzeczenie, jest związany wydanym orzeczeniem od chwili jego ogłoszenia (art. 332 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), nie może tego orzeczenia uchylić lub zmienić, może to uczynić jedynie Sąd II instancji. Orzeczenie w tym zakresie w razie skutecznego wniesienia apelacji może podlegać zmianie przez Sąd II instancji, bądź na skutek uchylenia orzeczenia przez Sąd II instancji i przekazania do Sądu I instancji, zgłoszone żądanie będzie podlegało ponownemu rozpoznaniu. Możliwość uchylenia orzeczenia kończącego merytorycznie postępowanie w sprawie przez sąd, który wydał to orzeczenie, przewiduje jedynie przepis art. 332 § 2 k.p.c., zgodnie z którym, w razie cofnięcia pozwu przed uprawomocnieniem się wyroku i przed jego zaskarżeniem z jednoczesnym zrzeczeniem się dochodzonego roszczenia, a za zgodą pozwanego również bez takiego zrzeczenia się, sąd pierwszej instancji uchyli swój wyrok i postępowanie w sprawie umorzy, jeżeli uzna cofnięcie takie za dopuszczalne. W razie zaistnienia takiej sytuacji, tj. cofnięcia wniosku przed uprawomocnieniem się postanowienia w zakresie żądania uzupełnienia postanowienia wydanego w sprawie I Ns 303/11, wystąpienia przesłanek wskazanych w art. 332 § 2 k.p.c. i umorzenia postępowania, wnioskodawca będzie miał możliwość ponownego wystąpienia z żądaniem uzupełnienia postanowienia wydanego w sprawie I Ns 303/11.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy postanowił na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. W ocenie Sądu okoliczności przedmiotowej sprawy nie przemawiały za odstąpieniem od obowiązującej w postępowaniu nieprocesowym zasady rozstrzygania o kosztach postępowania wyrażonej w art. 520 § 1 k.p.c. W konsekwencji Sąd pozostawił wnioskodawcę i uczestników postępowania przy poniesionych kosztach postępowania.

Apelację od powyższego postanowienia wywiódł wnioskodawca W. K. (2), zaskarżając je w części tj. w zakresie punktu drugiego o oddaleniu wniosku o uzupełnienie postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Kutnie, I Wydział Cywilny w sprawie I Ns 303/11.

Zaskarżonemu orzeczeniu skarżący zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych stanowiących podstawę wydanego orzeczenia, polegający na przyjęciu, że K. K. syn J. w chwili zgonu nie posiadał gospodarstwa rolnego podczas gdy jak wynika z wydanego w sprawie o sygn. akt I Ns 602/14 prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Kutnie z dnia 2 lutego 2015 r., K. K. nabył spadek po swoim ojcu w 3/16 częściach wraz z wchodzącym w skład spadku udziałem w gospodarstwie rolnym, położonym aktualnie w Ż., a poprzednio w W., w tym samym udziale, które to błędne ustalenia doprowadziły do oddalenia jego wniosku o uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w Kutnie z dnia 31 sierpnia 2011 roku, wydanego w sprawie I Ns 303/11 o orzeczenie w przedmiocie dziedziczenia gospodarstwa rolnego po K. K. synu J..

Przy tak sformułowanych zarzutach skarżący wniósł o zmianę postanowienia w zaskarżonej części poprzez uzupełnienie postanowienia Sądu Rejonowego w Kutnie I Wydziału Cywilnego z dnia 31 sierpnia 2011 roku, sygn. akt I Ns 303/11 o orzeczenie w przedmiocie dziedziczenia gospodarstwa rolnego po zmarłym w dniu 2 maja 1996 roku w K. K. K., synu J. ewentualnie o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna i skutkuje uchyleniem w zaskarżonym zakresie postanowienia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Rozpoznanie zarzutu apelacji należy poprzedzić przypomnieniem zasad dziedziczenia gospodarstw rolnych obowiązujących w chwili śmierci K. K. w dniu 2 maja 1996 roku. Zgodnie z obowiązującą w prawie spadkowym zasadą, wynikającą z art. LI ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 94 ze zm.), do spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Zasada ta ma także zastosowanie do spadku, w skład którego wchodziło gospodarstwo rolne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2009 r., IV CSK 146/09, M. Prawn. 2009, nr 18, s. 972). Obowiązujące w chwili otwarcia spadku do dnia 13 lutego 2001 r. - w związku z opublikowaniem 14 lutego 2001 r. wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r., P 4/99 (Dz.U. Nr 11, poz. 91) - przepisy kodeksu cywilnego w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321) przewidywały szczególne, w stosunku do ogólnych, zasady dziedziczenia gospodarstw rolnych na podstawie ustawy. W szczególności, art. 1058 k.c. stanowił, że szczególne przepisy o dziedziczeniu gospodarstw rolnych stosuje się do dziedziczenia z ustawy gospodarstw rolnych obejmujących grunty rolne o powierzchni przekraczającej 1 ha. W art. 55³ k.c. zawarto definicję gospodarstwa rolnego, według której za gospodarstwo rolne uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Przepisy dotyczące dziedziczenia gospodarstw rolnych znajdują zastosowanie także wtedy, gdy w chwili otwarcia spadku elementy wskazane w art. 55³ k.c. nie stanowią, lecz mogą dopiero stanowić zorganizowaną całość gospodarczą (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 1997 r., II CKN 137/97, nie publ.). Według art. 461 k.c., nieruchomościami rolnymi są nieruchomości, które są lub mogą być wykorzystywane do prowadzenia działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, nie wyłączając produkcji ogrodniczej, sadowniczej i rybnej. Dodać należy, iż szczególne zasady dotyczące dziedziczenia gospodarstwa rolnego miały zastosowanie także wówczas, gdy w skład spadku wchodził udział spadkodawcy w gospodarstwie rolnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 1967 r., III CR 123/67, OSPiKA 1968, nr 3, poz. 59).

Szczegółowe warunki, jakie musiał spełniać spadkobierca, aby dziedziczyć gospodarstwo rolne określały przepisy art. 1059 - 1060 i art. 1062 k.c. Natomiast art. 1063 k.c. stanowił, że jeżeli ani małżonek spadkodawcy, ani żaden z jego

krewnych powołanych z ustawy nie odpowiada warunkom przewidzianym dla dziedziczenia gospodarstwa rolnego albo jeżeli uprawnionymi do dziedziczenia są wyłącznie osoby, które w chwili otwarcia spadku są trwale niezdolne do pracy, gospodarstwo dziedziczą spadkodawcy na zasadach ogólnych.

Według art. 1025 § 1 zd. pierwsze k.c., sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Domniemywa się, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku albo poświadczenie dziedziczenia, jest spadkobiercą (art. 1025 § 2 k.c.). Względem osoby trzeciej, która nie rości sobie praw do spadku z tytułu dziedziczenia, spadkobierca może udowodnić swoje prawa wynikające z dziedziczenia tylko stwierdzeniem nabycia spadku albo zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia (art. 1027 k.c.).

W sytuacji, w której w skład spadku wchodziło gospodarstwo rolne (udział w tym gospodarstwie), które podlegało dziedziczeniu ustawowemu, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku powinno zawierać odrębne orzeczenie, kto je dziedziczy. Zgodnie bowiem z obowiązującym w chwili śmierci spadkodawcy przepisem art. 1066 k.c., w stwierdzeniu nabycia spadku wymienia się osobno spadkobierców dziedziczących gospodarstwo rolne oraz ich udziały w tym gospodarstwie. Z przepisem tym korespondowały odpowiednie regulacje proceduralne zawarte w art. 670 i art. 677 k.p.c., określające obowiązek sądu spadku w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku, badania z urzędu, czy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne oraz którzy ze spadkobierców powołanych do spadku odpowiadają warunkom przewidzianym do dziedziczenia gospodarstwa rolnego (art. 670 § 2 k.p.c.), oraz obligujące sąd do wymienienia z urzędu w treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku także spadkobierców dziedziczących to gospodarstwo oraz ich udziały w nim (art. 677 § 2 k.p.c.). Według art. 677 § 3 k.p.c., w brzmieniu wcześniej obowiązującym, jeżeli w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku nie orzeczono o dziedziczeniu gospodarstwa rolnego, sąd wyda w tym przedmiocie postanowienie uzupełniające, stosując odpowiednio przepisy rozdziału dotyczącego stwierdzenia nabycia spadku. Treść wyżej wymienionych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego uległa zmianie z dniem 2 października 2008 r. na mocy art. 3 pkt 8 i 9 ustawy z dnia 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy - Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 181, poz. 1287). Zgodnie jednak z art. 6 ust. 2 tej ustawy, do spadku otwartego przed dniem 14 lutego 2001 r. przepisy art. 670 i art. 677 k.p.c. stosuje się w brzmieniu dotychczasowym.

Uwzględniając treść przytoczonych wyżej przepisów, jeżeli w skład spadku po K. K. wchodziło gospodarstwo rolne (udział w tym gospodarstwie) podlegające dziedziczeniu z ustawy, to postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po tym spadkodawcy powinno wymieniać, że w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne, ponadto spadkobierców dziedziczących to gospodarstwo oraz ich udziały w nim (art. 677 § 2 k.p.c.). O dziedziczeniu gospodarstwa rolnego sąd spadku powinien orzec w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku z urzędu. Mimo bowiem nieobowiązania już art. 670 i art. 677 k.p.c. w brzmieniu wcześniejszym, przepisy w brzmieniu wcześniej obowiązującym mają zastosowanie do spadku otwartego w dniu 2 maja 1996 r. Jeżeli w postanowieniu sądu spadku o stwierdzeniu nabycia spadku nie orzeczono o dziedziczeniu gospodarstwa rolnego, sąd może wydać w tym przedmiocie postanowienie uzupełniające na podstawie art. 677 § 3 k.p.c. Możliwość wydania postanowienia uzupełniającego na podstawie tej szczególnej regulacji, przewidującej w istocie uzupełnienie prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, nie jest ograniczona terminem przewidzianym w art. 351 § 1 k.p.c. dla wniosku o uzupełnienie wyroku. (por. postanowienie SN z dnia 21.04.2016 r., III CSK 226/15).

Zasadny jest podniesiony przez skarżącego zarzut w apelacji odnośnie błędu w ustaleniach faktycznych polegającego na pominięciu przez Sąd Rejonowy okoliczności, że na mocy prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Kutnie K. K. nabył spadek po swoim ojcu w 3/16 części wraz z wchodzącym w skład spadku udziałem w gospodarstwie rolnym, położonym aktualnie w Ż., a poprzednio w W..

Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c., orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Skutkiem oddziaływania tego przepisu - jest to, że sądy, że dana kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto w prawomocnym wcześniej wyroku nie mogą w tym zakresie czynić żadnych własnych ustaleń (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2008 r., III CZP 72/08, OSNC 2009, nr 2, poz. 20, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2003 r., III CZP 95/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 25, wyroki Sądu Najwyższego z

dnia 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008, nr 1, poz. 20, z dnia 18 czerwca 2009 r., II CSK 12/09, z dnia 16 lipca 2009 r., I CSK 456/08, z dnia 16 maja 2013 r., IV CSK 624/12, z dnia 3 czerwca 2015 r., V CSK 556/14 - nie publ.). Przeważa stanowisko, że art. 365 § 1 k.p.c. poprzez art. 13 § 2 k.p.c. znajduje także zastosowanie w odniesieniu do prawomocnych postanowień wydanych co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1995 r., III CZP 35/95, OSNC 1995, nr 7-8, poz. 110). W odniesieniu do zakresu przedmiotowego mocy wiążącej orzeczeń przyjmuje się, że obejmują one jedynie ustalenia dotyczące tego, o czym orzeczono w związku z żądaniem w połączeniu z jego podstawą faktyczną. Moc wiążąca orzeczenia nie rozciąga się natomiast na kwestie prejudycjalne, które sąd przesądził, dążąc do rozstrzygnięcia o żądaniu i których rozstrzygnięcie znajduje się poza sentencją (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008, nr 1, poz. 120, postanowienie SN z dnia 21.04.2016 r., III CSK 226/15).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy stwierdzić należy, że wydane w dniu 2 lutego 2015 roku, sygn. akt I Ns 602/14 przez Sąd Rejonowy w Kutnie postanowienie wiązało sąd pierwszej instancji. W postanowieniu tym Sąd Rejonowy w Kutnie stwierdził, że spadek po J. K., synu J. i E., zmarłym w dniu 1 stycznia 1947 r w W., ostatnio stale zamieszkałym w W., na podstawie ustawy nabyli: żona W. K. (1) w 1/4 części oraz dzieci H. F., K. K., H. K. i J. G. po 3/16 części każde z nich, z dobrodziejstwem inwentarza, wraz z wchodzącym w skład spadku udziałem w gospodarstwie rolnym, położonym w K. w Ż., a poprzednio w W., w tych samych udziałach.

Wbrew treści sentencji tego postanowienia, Sąd Rejonowy poczynił własne a zarazem błędne ustalenia faktyczne, że K. K. w chwili śmierci nie posiadał gospodarstwa rolnego. Sąd Rejonowy dokonał tych ustaleń, wbrew obowiązującym przepisom postępowania dotyczącym mocy wiążącej orzeczeń (art. 365 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Dał wiarę przesłuchaniom uczestników, pomimo że dowód ten był sprzeczny z sentencją opisanego wyżej prawomocnego postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy w Kutnie z dnia 2 lutego 2015 r, I Ns 602/14.

Wykazane naruszenie przepisów postępowania, wywarło istotny wpływ na wynik sprawy, doprowadziło do nie rozpoznania jej istoty, bowiem Sąd oddalił wniosek o uzupełnienie postanowienia i w ogóle nie badał kwalifikacji spadkobierców po K. K. do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Uzasadniało to uwzględnienie apelacji i uchylenie zaskarżonego postanowienia w celu ponownego rozpoznania sprawy.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności dokona prawidłowych ustaleń faktycznych uwzględniających cały zebrany w sprawie materiał dowody. Dokona oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego biorąc pod uwagę treść pominiętego postanowienia Sądu Rejonowego w Kutnie z dnia 2 lutego 2015 roku, sygn. I Ns 602/14 a także walor mocy wiążącej treści tego postanowienia odnośnie stwierdzenia, że K. K. odziedziczył udział w gospodarstwie rolnym po swoim ojcu. Ponadto Sąd Rejonowy winien przeprowadzić postępowanie dowodowe, zbadać kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego spadkobierców po K. K. i orzec w przedmiocie uzupełnienia postanowienia stosownie do wyniku postępowania dowodowego, w oparciu o obowiązujące w dacie śmierci spadkodawcy przepisy prawa.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji postanowienia na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

O pozostawieniu Sądowi Rejonowemu rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej orzeczono z mocy art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.